सिंडिकेट बँक

वि

श्री. प्रभा डी. नाइक आणि ए. एन. आर. ईटीसी.

मार्च २६ ,२००१

[बी. एन. किरपाल, यू. सी. बॅनर्जी आणि ब्रिजेश कुमार, न्याया.]

मर्यादा कायदा, १९६३ -कलम २९ (२)-पोर्तुगीज परक्राम्य लेख अधिनियम-कलम ५३५ -गोव्यातील बँकेने दिलेल्या कर्जाची परतफेड करण्यात चूक-मर्यादेचा कायदा-मर्यादा कायद्यांतर्गत मर्यादा घालून खटला रद्द करणे-पोर्तुगीज परक्राम्य लेख अधिनियम मर्यादेसाठी दावा करणे-अंतर्गत, दिवाणी संहितेला मर्यादेच्या संदर्भात कोणताही अर्ज नाही कारण ती दोन केंद्रीय कायद्यांद्वारे, भारतीय संविदा अधिनियम, १८७२ आणि नेगोशिएबल इन्स्टुमेंट्स कायदा, १८८१ -मर्यादा कायदा-गोवा, दमण आणि दीव प्रशासन, १९६२ -कलम ५ द्वारे स्पष्टपणे रद्द करण्यात आली आहे.

कायद्यांचे स्पष्टीकरणः

जेव्हा विशेष कायद्यांद्वारे कोणतेही स्पष्ट निरसन होत नाही, तेव्हा निहित रद्द करण्याचा सिद्धांत लागू केला जातो.

गोव्यातील अपीलकर्ता बँकेने दिलेल्या कर्जाची परतफेड करण्यात उत्तरवादी डिफॉल्ट झाला. बँकेने ट्रायल कोर्टासमोर भविष्यातील व्याजासह रक्कम वसूल करण्यासाठी दावा दाखल केला.हा दावा ट्रायल कोर्टाने मर्यादा कायदा, १९६३ अंतर्गत मर्यादेद्वारे प्रतिबंधित असल्याचे सांगून फेटाळला होता.त्या आधारावर उच्च न्यायालयानेही याचिका फेटाळली.त्यामुळे याचिका दाखल करण्यात आली आहे.

अपीलकर्ता-बँकेने असा युक्तिवाद केला की गोव्यात लागू होणारा हा मर्यादेचा कायदा पोर्तुगीज दिवाणी संहिता आहे आणि मर्यादा कायदा, १९६३ नाही; गोवा, दमण आणि दीव प्रशासन, १९६२ च्या कलम ५ द्वारे आवश्यक असलेल्या विशिष्ट कायद्याद्वारे तो रद्द करण्यात आलेला नसल्यामुळे संहिता कार्यरत आहे; पोर्तुगीज दिवाणी संहिता कोणत्याही रद्द करण्याच्या कायद्याद्वारे स्पष्टपणे रद्द करण्यात आलेली नाही; की मर्यादा कायदा, १९६३ जी स्पष्टपणे मर्यादा कायदा, १९०८ रद्द करतो आणि संहितेसारखे स्थानिक कायदे नाही; की गोव्यातील सामान्य माणूस त्याच्या दैनंदिन व्यवसायासाठी आणि अधिकार आणि जबाबदाऱ्या निर्माण करणाऱ्या इतर वैयक्तिक जबाबदाऱ्यांसाठी संहितेकडून मार्गदर्शन घेत आहे.

उत्तरवादीच्या म्हणण्यानुसार मर्यादा कायदा गोवा भागासाठी लागू आहे आणि कायद्याच्या कलम १ (२) नुसार जम्मू आणि काशमीर राज्य वगळता.

याचिका फेटाळत न्यायालयाने

ठरवण्यात येते १ . करारांचे नियमन करणाऱ्या तिसऱ्या प्रकरणातील मर्यादेच्या तरतुदी असलेल्या पोर्तुगीज दिवाणी संहितेच्या कलम ५३५ ची जागा भारतीय करार कायद्याने घेतली आहे. कंत्राटी कायद्यानरतर्गत एकाच अध्यादेशांतर्गत असलेल्या करारांशी संबंधित मर्यादा साठी निर्धारित कालावधी हा करारातील इतर तरतुदींसह जाणसदरऐवजी स्वतंत्र अनुच्छेद म्हणून टिकून असल्याचे म्हटले जाऊ शकत नाही, जे संविदा अधिनियम जुळणीमुळे बदलले गेले आहे.त्यामुळे हे एक अप्रत्यक्ष निरसन असल्याचे म्हटले जाते.जोपर्यंत दुसऱ्या अध्यायाचा संबंध आहे, तोपर्यंत भारतीय संविदा अधिनियम जुळणीमुळे स्पष्टपणे रद्द करण्याची

आवश्यकता कधीच जाणवली नाही.एकतर अध्याय त्याच्या संपूर्णतेत टिकून राहतो किंवा तो त्याच्या सर्व क्षेत्रांमध्ये नष्ट होतो-तो एक अध्याय आहे जो कराराशी संबंधित आहे आणि त्याच्या अंमलबजावणीचा कालावधी निर्धारित करतो.विच्छेदन शक्य नाही.[७२३ - बी-डी]

१ .२ .दाव्यास कारवाईचे कारण म्हणजे पैसे आणि कराच्या अटींमध्ये आगाऊ रक्कम हे वचनपत्राच्या मान्य अंमलबजावणीमुळे परक्राम्य संलेख संविदा अधिनियम कायद्याद्वारे दावापणे नियंत्रित केले जाते आणि अशा प्रकारे ते संहितेद्वारे नियंत्रित केले जाते असे म्हटले जाऊ शकत नाही.कार्यवाही सुरू करण्याचा अधिकार संहितेच्या कक्षेतून बाहेर पडल्यास, नंतरचे त्याच्या अंमलबजावणीची क्षमता नियंत्रित करू शकत नाही.दिवाणी संहिता ही स्वतःच एक ई पूर्ण संहिता आहे.राज्य कायदा, या दोन कायद्यांशी जुळवून घेणारी अधिसूचना जारी करण्यापूर्वी त्याची अंमलबजावणी कोणत्याही प्रकारे प्रतिबंधात्मक नव्हती.पोर्तुगीज दिवाणी संहितेस मर्यादेचा कायदा म्हटले जाऊ शकत नाही, कारण स्वतंत्रपणे अस्तित्वात असलेल्या कारवाईच्या अधिकारांची अंमलबजावणी रोखण्यासाठी त्याचे कार्य विस्तारले जाऊ शकत नाही.दिवाणी संहिता ही राज्यातील सर्वसमावेशक एफ कायद्याचे संकलन असल्याचे म्हटले जाऊ शकत नाही, जे स्थितिविशेषची गरज आणि ती विझवण्यासाठी विशिष्ट कालावधीची पूर्तता करते.एकतर संहिता पूर्णपणे लागू होते किंवा त्यात कोणताही अर्धा मार्ग नाही.[७२४ - एफ-एच; ७२५ -ए-बी]

२ .१ .भारतीय कायदा, म्हणजे कॉन ट्रॅक्ट कायदा आणि परक्राम्य संलेख कायदा अंतर्गत अधिकार अस्तित्वात असल्यामुळे, पोर्तुगीज कायदा जी अंतर्गत उपाय नष्ट होणे हे अप्रत्यक्षपणे रद्द केले गेले आहे असे मानले जाऊ शकत नाही.विचाराधीन असलेल्या प्रकरणाच्या तथ्यांमध्ये निहित रद्द करण्याच्या सिद्धांताला स्थान मिळाले पाहिजे.निहित रद्द करण्याच्या सिद्धांताचे समर्थन केले जाऊ शकत नाही परंतु जेथे एखादी विशिष्ट तरतूद टिकून राहण्याचा हेतू असू शकत नाही आणि जर ती टिकून राहिली तर परिणामी परिणाम हा एक मूर्खपणा ठरेल. निहितार्थाद्वारे रद्द करण्याच्या आधारावर न्यायालये तसे घोषित करू शकत नाहीत.[७२५ - जी-एच; ७२६ -ए]

२ .२ .मात्र मर्यादेच्या प्रश्नाशी संबंधित स्थानिक कायदा प्रचलित ठेवण्याचा काही हेतू असता, तर जम्मू आणि काश्मीर राज्य साठी केल्याप्रमाणे कलम १ (२) अंतर्गत मर्यादा कायद्यात स्पष्टपणे वगळले गेले असते आणि त्याच्या अनुपस्थितीत कोणत्याही प्रतिनोंद हेतू काढला जाऊ शकत नाही किंवा उलट निष्कर्ष काढला जाऊ शकत नाही.कोणत्याही परिस्थितीत, पोर्तुगीज दिवाणी संहिता म्हणजे भारतीय संविदा अधिनियम किंवा परक्राम्य संलेख कायद्यांतर्गत उद्भवलेल्या कारवाईच्या कारणासाठी विशिष्ट आणि स्वतंत्र कालावधीची मर्यादा प्रदान करणे असे म्हटले जाऊ शकत नाही कारण दिवाणी संहिता हे एक साधन म्हणून वाचले पाहिजे आणि त्यातून उद्भवणाऱ्या कारवाईचे कारण मात्र त्याखाली नियंत्रित केले पाहिजे आणि अन्यथा नाही.संपूर्ण दिवाणी संहिता ही स्थानिक कायदा किंवा विशेष कायदा म्हणून मानली गेली पाहिजे, ज्यात त्या विशिष्ट दिवाणी संहितेअंतर्गत उद्भवलेल्या अधिकाराच्या अंमलबजावणीसाठी मर्यादेच्या प्रश्नाशी संबंधित तरतुदींचा समावेश आहे.या मुद्दा प्रतिनोंदी दृष्टीकोन मात्र मूर्खपणाला कारणीभूत ठरेल असे नाही, तर 'ड'हा देशाचा कायदा पूर्णपणे अयोग्य ठरेल.[७२६ - जी-एच; ७२७ -ए-बी]

३ . १ .१ . १९६४ पासून मर्यादा कायदा अस्तित्वात आल्यानंतर, पोर्तुगीज दिवाणी संहितेच्या अनुच्छेद ३५ ला अप्रत्यक्षपणे रद्द केले जाऊ शकत नाही. १९६३ चा मर्यादा कायदा हा संपूर्ण देशासाठी मर्यादेचा एक सामान्य कायदा आहे आणि पोर्तुगीज दिवाणी संहितेस स्थानिक कायदा किंवा गोवा, दमण आणि दीव राज्याला लागू असलेला विशेष कायदा म्हटले जाऊ शकत नाही, जो मर्यादा कायद्याच्या कलम २९ (२) च्या अर्थांतर्गत भिन्न कालावधीची मर्यादा ठरवतो आणि कोणत्याही परिस्थितीत, १९६३ च्या मर्यादा कायद्यांतर्गत स्थानिक कायदा वाचवण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही आणि उद्भवू शकत नाही.[७२६ - डी-एफ]

जस्टिनियानो ऑगस्टो डी पिडाडे बॅरेटो विरुद्ध अँटोनियो व्हिसेंटे दा फॉन्सेका आणि इतर, ए. आय. आर. (१९७९) एस. सी. ९८४ , रद्दबातल ठरले.

सी. बीपाथुमा आणि ओआरएस. वि.वेलासरी शंकरनारायण कदामोलिथया आणि इतर, ए. आय. आर. (१९६५) एस. सी. २४१ आणि एम/एस. कॅंडर कन्स्ट्रक्शन्स वि. एम/एस. तारा टाइल्स, ए. आय. आर. (१९८४) बॉम. २५८ , संदर्भित.

स्पियर वि. हार्टली, [१८००] ३ इ .एसल ८१ १७० ईआर ५४५ आणि मॅकेन वि. आर. डब्ल्यू. मिलर अँड कंपनी (दक्षिण ऑस्ट्रेलिया) पीटीवाय. लिमिटेड, (१७४ सी. एल. आर. १९९१ -९२ पृष्ठ १), संदर्भित.

बी. बी. मित्राचा मर्यादा कायदा (२० वी आवृत्ती); कॉर्पस ज्युरिस सेकंडम (खंड. ७२); चेसिस्टियर आणि नॉर्थ, प्रायव्हेट इंटरनॅशनल लिमिटेड ११ वी आवृत्तीःमॅकलिओडःएच. कायद्यांचा संघर्ष, संदर्भ :

दिवाणी अपील न्यायाधिकरणः १९८९ चे दिवाणी अपील क्र. ४९४४ .१९८५ च्या एल. पी. ए. क्रमांक २२ मधील मुंबई उच्च न्यायनिर्णय दिनांकित ८ .१० .८५ च्या निकाल आणि आदेशातून

सोबत

१९८९ चे दिवाणी अपील क्र. ४९४५ .

अपीलकर्त्यासाठी : ओ. पी. शर्मा, अभिषेक अत्रे, के. आर. गुप्ता आणि आर. सी. गुब्रेले.

प्रतिवादींसाठी : ध्रुव मेहता, सुश्री शोभा आणि एस. के. मेहता.न्यायालयाचा न्यायनिर्णय पारीत

बॅनर्जी, न्या . पोर्तुगीज दिवाणी संहितेच्या अनुच्छेद ३५ च्या व्याख्येनुसार भारतीय मरयादा कायद्याच्या तरतुदींची अंमलबजावणी, जो गोवा, दमण आणि दीव राज्यातील मर्सदरदेचा प्रशासकीय कायदा असल्याचे म्हटले जाते, हा सदर सदरचिकेतील चर्चेचा केंद्रबिंदू आहे.हे नोंदवण्याची गरज नाही की मर्यादा कायदा, १९६३ च्या कलम २९ (२) मध्ये मर्यादा कायद्याच्या बचतीसाठीच्या तरतुदी आहेत ज्यात स्पष्टपणे तरतूद आहे की कलम ४ ते २४ (दोन्ही समावेशक) मधील तरतुदी मात्र अभिलेख किंवा स्थानिक कायद्याद्वारे ज्या मर्यादेपर्यंत ते स्पष्टपणे वगळलेले नाहीत त्या मर्यादेपर्यंत लागू होतील.कलम २९ (२) अंतर्गत नमूद केलेल्सदर

तरतुदीचा आणि कलम २९ (२) च्या अर्थांतर्गत स्थानिक कायदा म्हणून मर्सदरदेच्सदर प्रश्नाशी संबंधित पोर्तुगीज ई दिवाणी संहितेचा अर्थ लावताना, जस्टिनिसदरनो ऑगस्टो डी पिडाडे बॅरेटो विरुद्ध अँटोनियो व्हिसेंटे दा फॉन्सेका आणि इतरांच्सदर प्रकरणात, ए. आय. आर. (१९७९) एस. सी. ९८४ सदर न्सदरसदरलसदरने असा निष्कर्ष काढला की पोर्तुगीज दिवाणी संहितेतील तरतुदींचा मुख्य भाग खटला इत्सदरदींच्सदर मर्सदरदेच्सदर विषसदरशी संबंधित आहे आणि मात्र गोवा, दमण आणि दीव सदर केंद्रशासित प्रदेशात अंमलात असलेला असलेला एफ. टी. जे. हा मर्सदरदा कायदा, १९६३ च्या कलम २९ (२) च्या अर्थांतर्गत स्थानिक कायदा आहे.या न्यायालयाने पुढे असे म्हटले की पोर्तुगीज दिवाणी संहितेच्या या तरतुदी मर्यादा कायदा, १९६३ मध्ये वाचल्या पाहिजेत, जसे की मर्यादा कायद्याच्या अनुसूचीमध्ये मुटाटिस म्युटंडिसमध्ये सुधारणा केली गेली आहे आणि कोणत्याही तिरस्काराचा प्रश्न उद्भवत नाही आणि उद्भवू शकत नाही.पूर्वीचा निर्णय (जस्टिनियानो (सुप्रा)), गोवा, दमण आणि दीव (दिवाणी प्रक्रिया संहिता आणि लवादाचा विस्तार) कायदा, १९६५ च्या कलम ३ च्या तरतुदींमधून जी प्रेरणेवर होता, ज्याद्वारे दिवाणी प्रक्रिया संहिता १९०८ आणि लवाद कायदा, १९४० दोन्ही गोवा, दमण आणि दीव या केंद्रशासित प्रदेशांमध्ये विस्तारित करण्यात आले होते. या दृष्टीकोनातून हे न्यायालय अहवालाच्या परिच्छेद १० मध्ये असे निरीक्षण नोंदवले आहेः

" (........या कायद्याचे कलम ४ गोवा, दमण आणि दीव या केंद्रशासित प्रदेशात अंमलात असलेला असलेला इतका कायदा रद्द करतो जो दिवाणी प्रक्रिया संहिता १९०८ किंवा लवाद कायदा, १९४० शी संबंधित आहे.हा कायदा पोर्तुगीज दिवाणी संहितेतील मर्यादेशी संबंधित तरतुदी स्पष्टपणे किंवा अप्रत्यक्षपणे रद्द करत नाही.

तथापि, या टप्प्यावर सारणीच्या रचनेकडे वळताना, हे लक्षात घेतले पाहिजे की-सिंडिकेट बँक मुंबई येथील उच्च न्यायालयाच्या पणजी खंडपीठाच्या पहिल्या अपील क्र. १ मध्ये दिलेल्या हुकुमनामाविरूद्ध अपील करत आहे, ज्यामध्ये उच्च न्यायालय एका निश्चित निष्कर्षावर पोहोचले आहे की, ज्या प्रकरणात कारवाईचे कारण विचाराधीन आहे, ते पोर्तुगीज कायद्याच्या बाहेर उद्भवले आहे, तर मर्यादेच्या कालावधीशी संबंधित उपरोक्त

कायद्याचा भाग लागू होणार नाही आणि तो भारतीय मर्यादा कायद्याद्वारे नियंत्रित केला जाईल आणि विचाराधीन कारवाईचे कारण पोर्तुगीज कायद्याच्या बाहेर उद्भवल्यामुळे, फेटाळणेसंदर्भात दिवाणी न्यायाधीश, वरिष्ठ विभाग, पणजी यांच्या न्यायनिर्णयाला आणि हुकुमनामाला कोणताही अपवाद दिला जाऊ शकत नाही.

योगायोगाने, उच्च न्यायालयासमोर अपीलमध्ये आव्हान देण्याचा एकमेव आधार देखील मर्यादेमात्र मुद्दा संबंधित होता.तथापि, विद्वान दिवाणी न्यायाधीश आणि उच्च न्यायालय या दोघांनीही मेसर्स कॅडर कन्स्ट्रक्शन्स विरुद्ध मेसर्स तारा टायल्स, ए. आय. आर. (१९८४) ई. बॉम या प्रकरणातील मुंबई उच्च न्यायालयाच्या निर्णयावर भर दिला. २५८ ज्यामध्ये उच्च न्यायालयाने या निर्णयाचा विचार केल्यानंतर.जस्टिनियानोच्या खटल्यातील (वर नमूद केलेल्या) न्यायालयाने अहवालाच्या परिच्छेद २५ मध्ये स्थितिविशेषचा सारांश खालीलप्रमाणे दिलाः

"२५ . आता आपण या संदर्भात आपल्या निष्कर्षांचा सारांश देऊ शकतो.

(१) पोर्तुगीज दिवाणी संहिता किंवा या केंद्रशासित प्रदेशात अंमलात असलेला असलेल्या मर्यादेच्या कालावधीशी संबंधित इतर संहितांमधील तरतुदी हे जस्टिनियानोच्या प्रकरणात सर्वोच्च न्यायालयाने निदर्शनास आणून दिल्याप्रमाणे भारतीय मर्यादा कायदा, १९६३ च्या कलम २९ (२) च्या अर्थांतर्गत असलेले स्थानिक कायदे आहेत.

(२) परंतु ते ज्या संहितेचा भाग आहेत त्या संहितेअंतर्गत अधिकार आणि जबाबदाऱ्यांशी संबंधित विशेष कायदे देखील आहेत.

(३) केंद्रशासित प्रदेशात दावा असलेल्या पोर्तुगीज कायद्यांतर्गत कारवाईचे कोणतेही कारण उदभ् वल्यास, त्या कारवाईच्या कारणावर आधारित खटल्याची मर्यादा संबंधित पोर्तुगीज कायद्यात नमूद केलेला कालावधी असेल.तथापि, जर पोर्तुगीज कायद्यातील संबंधित तरतूद रद्द करण्यात आली असेल आणि कारवाईचे कारण आधी उद्भवले असेल तर तेव्हा कायदा रद्द करणे, रद्द करूनही, वर आधारित दावा कारवाईचे कारण दाखल

केले जाऊ शकते आणि त्या बाबतीतही मर्यादेच्या कालावधीशी संबंधित संबंधित तरतूद ही संहितेतच तरतूद असेल.

(४) तथापि, जर कारवाईचे कारण पोर्तुगीज कायद्याच्या बाहेर उद्भवले असेल, तर मर्यादेच्या कालावधीशी संबंधित कायद्याचा तो भाग दावा होणार नाही; दुसरीकडे, पोर्तुगीज कायद्याच्या बाहेर उद्भवलेल्या कारवाईच्या कारणाच्या आधारे दाखल केलेला खटला भारतीय मर्यादा कायदा, १९६३ च्या तरतुदींनुसार नियंत्रित केला जाईल.

या याचिकांच्या सुनावणीदरम्यान, कॅंडर कन्स्ट्रक्शनच्या खटल्यातील (वर नमूद केलेल्या) तर्कांवर भर देण्यात आला आहे आणि असा युक्तिवाद करण्यात आला आहे की कोणत्याही स्थितिविशेष पोर्तुगीज दिवाणी संहिता हा मर्यादेच्या मुद्दा संबंधित विशेष कायदा नसल्यामुळे, संहिता, मर्यादा कायद्याच्या कलम २९ (२) च्या अर्थानुसार विशेष कायदा किंवा स्थानिक कायदा म्हणून ओळखली जाऊ शकत नाही आणि या प्रकरणाची सुनावणी करणाऱ्या या न्यायनिर्णय दोन न्यायाधीशांच्या खंडपीठाला परिस्थितीचे मूल्यांकन केल्यावर, सादर करणे आकर्षक असल्याचे आढळले आणि म्हणून, जस्टिनियानोच्या खटल्यातील (वर नमूद केलेल्या) निर्णयाचा मोठ्या खंडपीठाने पुनर्विचार करण्याची आवश्यकता जाणवली.गोवा, दमण आणि दीव राज्यात मर्यादा कायद्याच्या तरतुदी लागू होण्याच्या मुद्दा पुनर्विचार करण्यासाठी हे खंडपीठ स्थापन करण्यात आले आहे.

मुद्दा विचार करण्यापूर्वी हे लक्षात घेणे योग्य आहे की जरी १८५९ च्या १४ व्या कायद्यानुसार आणि त्याअंतर्गत मर्यादेच्या कायद्याची वैधानिक ई मान्यता पहिल्यांदा १८५९ मध्ये तयार केली गेली होती, परंतु देशात मर्यादेचा कालावधी निश्चित करण्यासाठी वेळोवेळी विविध नियम पारित केले गेले होते.त्यानंतर, तथापि, १९०८ च्या कायद्याने १८५९ च्या पूर्वीच्या कायद्यापेक्षा मोठा बदल केला आणि पुन्हा मर्यादेशी संबंधित कायद्याला मर्यादा कायदा, १९६३ च्या माध्यमातून वैधानिक पुस्तकात स्थान मिळाले.

योगायोगाने, हे लक्षात घेतले जाऊ शकते की जरी जुन्या हिंदू कायद्याने प्रिस्क्रिप्शन आणि मर्यादा या दोन्हींना मान्यता दिली असली तरी मुस्लिम न्यायशास्त्राने त्यापैकी कोणालाही मान्यता दिली नाही.तथापि, १९६३ च्या मर्यादा कायद्याच्या संदर्भात नवीन मर्यादा कायद्यात कोणताही अनुसमर्थन किंवा वर्गभेद केला जात नाही कारण हिंदू आणि मुस्लिम दोन्ही कायदे सध्या वैधानिक पुस्तकात अस्तित्वात असलेल्या मर्यादेच्या कायद्याला अनुकूल आहेत (या संदर्भात बी. बी. मित्राचा मर्यादा कायदा पहाः २० टी एड.).

पुढील तथ्यात्मक आकडेवारीनुसार, सिंडिकेट बँकेने ५ कोटी रुपयांच्या वसुलीसाठी एक विशेष दावा (१९८५/अ चा दावा क्रमांक ५) दाखल केला. ३२ , १ .१ .१९८९ पासून एच. बी. भरणा होईपर्यंत १८ टक्के वार्षिक दराने भविष्यातील व्याजासह ३५३ .३० उत्तरवादी क्रमांक १ विरुद्ध (सध्सदरचा उत्तरवादी क्रमांक १) मुख्य ऋणको म्हणून फिर्सदरदी बेतिम शाखा, गोवा येथे दिलेल्या आणि आगाऊ दिलेल्या पैशासाठी आणि उत्तरवादी क्रमांक २ विरुद्ध (सध्याचा उत्तरवादी क्रमांक २) उक्त पैसाच्या वसुलीसाठी सह-अनिवार्य-ग्वार-अँटर म्हणून.जुलै १९७८ मध्ये त्या व्यवसासदरसाठी कर्ज मंजूर करण्सदरत आले होते, जे प्रतिवादींनी डिसेंबर १९७८ पर्यंत भरण्सदरस सहमती दर्शवली, सदर रकमेसाठी मागणी करणे प्रॉमिसरी नोटच्या अंमलबजावणीवर, दोन्ही तारखेच्या २२ .७ .७८ वितरणाच्या पत्रासह हिपोथेकेशन डीड दाव्यातील प्रतिवादी असल्याने प्रतिवादींना वचन दिल्याप्रमाणे कर्जाची परतफेड करण्यात अपयश आले आणि फिर्यादीच्या अनेक मागण्यांचा काहीही परिणाम झाला नाही आणि म्हणूनच १७ जानेवारी १९८५ रोजी दावा दाखल करण्यात आला. नोंदी दर्शवतात की कार्यालय अधीक्षकाने मर्यादेच्या आधारावर कार्यालयीन आक्षेप घेतला आणि फिर्यादीने, तथापि, असा युक्तिवाद केला की जस्टिनियानोच्या प्रकरणात (वर नमूद केलेल्या) या न्यायालयाच्या निर्णयामुळे दावा मर्यादेद्वारे प्रतिबंधित नाही आणि अशा प्रकारे, दावा मात्र मर्यादेच्या प्राथमिक मुद्दा सुनावणीसाठी निश्चित करण्यात आला होता, परिणामी तो दावा मर्यादेद्वारे प्रतिबंधित आहे या आधारावर फेटाळण्याचा आदेश देण्यात आला.या याचिकांचेही तेच भवितव्य होते जे यापूर्वी येथे नोंदवले गेले होते आणि म्हणूनच सुट्टी मंजूर केल्यावर या न्यायालयासमोर अपील केले गेले.

मान्य आहे की, देशातील पोर्तुगीज वसाहतींचा ताबाःगोवा, दमण आणि दीव ही बेटे २० डिसेंबर १९६१ पासून भारताच्या प्रदेशाचा भाग बनली आणि संविधान बाराव्या (दुरुस्ती) कायदा, १९६२ द्वारे गोवा, दमण आणि दीव सदर प्रदेशांचा उक्त तारखेपासून (२० डिसेंबर १९६१) केंद्रशासित प्रदेश म्हणून समावेश करण्सदरत आला.हे लक्षात घेण्यासारखे आहे की त्याच्या स्थापनेपूर्वी, पोर्तुगीज दिवाणी संहिता अस्तित्वात होती ज्यात मर्यादेशी संबंधित कायद्यांसह अनेक कायद्यांचा तपशील होता.कदाचित स्थितिविशेषचे सर्वसमावेशक मूल्यमापन करण्यासाठी, या टप्प्यावर आदेशंवर एक नजर टाकणे अधिक चांगले झाले असते, परंतु अनेक कायदे असल्यामुळे आणि श्री. शर्मा मात्र त्यांच्या युक्तिवादाच्या समर्थनार्थ अनुच्छेद ३५ वर अवलंबून असल्यामुळे, त्यातील मजकुराच्या संदर्भात मान्य केलेल्या तथ्यांच्या स्थितीमुळे, त्याच्या खऱ्या परिणामासाठी ते खाली नमूद केले आहे.अनुच्छेद ५३५ खालीलप्रमाणे आहेः

"कलम (३) नकारात्मक प्रिस्क्रिप्शन

अनुच्छेद ५३५ -ज्याने दुसऱ्यासाठी काही करण्याची किंवा काहीतरी करण्याची जबाबदारी स्वीकारली आहे, त्याला २० वर्षांच्या कालावधीसाठी त्याच्या कर्तव्याची मागणी केली गेली नसेल आणि विहित कालावधीच्या शेवटी किंवा ३० वर्षांच्या कालावधीसाठी कर्तव्याची मागणी केली गेली नसेल तर, विशेष विहित सूचना असल्याखेरीज, सदभावना किंवा वाईट श्रद्धेची पर्वा न करता, कर्तव्यातून मुक्त केले जाते.कायद्याने प्रदान केलेले."

तथापि, त्यावर अवलंबून राहून, शर्मा यांनी असा युक्तिवाद केला की गोवा प्रदेशात अंमलात असलेला असलेल्या 'अ'मर्यादेच्या कायद्याला पोर्तुगीज दिवाणी संहितेअंतर्गत स्थानिक कायदा मानले जाऊ शकत नाही, कारण तो तेथील सामान्य माणसाच्या मार्गदर्शनासाठी, त्याच्या दैनंदिन व्यवसायातील ज्ञानासाठी आणि अधिकार आणि जबाबदाऱ्या निर्माण करण्याच्या वैयक्तिक जबाबदारीसाठी आहे, ज्या दिवाणी संहितेच्या अनुच्छेद ३५ च्या संदर्भात ३० वर्षांच्या कालावधीत सोडवल्या जाऊ शकतात, विशेषतः, 'ब'मर्यादा कायदा, १९६३ च्या भाषेच्या

संदर्भात, कारण त्या अंतर्गत स्थानिक आणि विशेष कायदे जतन केले गेले आहेत, १९६३ च्या अधिनियमाच्या अनुसूचीत विहित केलेल्या मर्यादेचा कालावधी अंमलात असलेला होणार नाही.जस्टिनियानोच्या खटल्यातील (वर नमूद केलेल्या) या न्यायालयाच्या निर्णयावर भक्कम भर देण्यात आला आहे आणि त्यात असलेले तर्क श्री. शर्मा यांनी याचिकेच्या समर्थनार्थ सादर केलेल्या निवेदनाचा भाग म्हणून स्वीकारले आहेत.

या प्रकरणात पुढे जाण्यापूर्वी, हे लक्षात घेतले पाहिजे की मर्यादा विधेयक, १९६३ संसदेने मंजूर केले होते आणि त्यानंतर ५ ऑक्टोबर १९६३ रोजी राष्ट्रपतींची संमती मिळाली आणि ते १ जानेवारी १९६४ रोजी मर्यादा कायदा १९६३ (१९६३ चा कायदा ३६) म्हणून लागू झाले.कलम १ च्या उपकलम १ मध्ये अशी तरतूद आहे की या कायद्याला मर्यादा कायदा, १९६३ म्हटले जाऊ शकते आणि कलम १ च्या उपकलम डी २ मध्ये विशेषतः अशी तरतूद आहे की हा कायदा जम्मू आणि काश्मीर राज्य वगळता संपूर्ण भारताला लागू केला जाईल.अशा प्रकारे संसदेच्या हेतूचे वर्गीकरण हे सूचित करण्यासाठी केले गेले आहे की ते देश तयार करणाऱ्या प्रदेशांना लागू केले जावे आणि त्याद्वारे गोवा, दमण आणि दीव यांचा समावेश केला जावा-उत्तरवादी साठी श्री. ई. मेहता यांचे हे समर्पण अधिक आकर्षक दिसते कारण ते प्रकरणाच्या मुळाशी जाते.परंतु या टप्प्यावर त्याचा अधिक विचार न करता, गोवा, दमण आणि दीव प्रशासन, १९६२ चे कलम ५ , ज्यावर याचिकेच्या समर्थनार्थ जोरदार भर देण्यात आला होता, ते सोयीसाठी खाली नमूद केले आहे आणि ते खाली नमूद केले आहेः

"५ . विद्यमान कायद्यांचा पाठपुरावा आणि त्यांचे जुळणी.- (१)गोवा, दमण आणि दीव किंवा त्यांच्या कोणत्याही भागात नियुक्त दिनाच्या ताबडतोब आधी अंमलात असलेला असलेले सर्व कायदे सक्षम विधिमंडळ किंवा इतर सक्षम प्राधिकरणाद्वारे सुधारित किंवा रद्द केल्या जाईपर्यंत त्यात अंमलात असलेला राहतील.

(२) अशा कोणत्याही कायद्याची अंमलबजावणी सुलभ करण्याच्या उद्देशाने.गोवा प्रशासनाशी संबंध दमण आणि दीव एक केंद्रशासित प्रदेश म्हणून आणि संविधानाच्या तरतुदींनुसार अशा कोणत्याही कायद्याच्या तरतुदी आणण्याच्या उद्देशाने, केंद्र सरकार, नियुक्त दिवसापासून दोन वर्षांच्या आत, आदेशाद्वारे, असे रुपांतर आणि

बदल करू शकते, मग ते रद्द करण्याच्या मार्गाने असो किंवा आवश्यक किंवा समीचीन असलेली दुरुस्ती आणि त्यानंतर, अशा प्रत्येक कायद्याचा परिणाम अशा प्रकारे केलेल्या रुपांतरांच्या आणि बदलांच्या अधीन राहून होईल.

या संदर्भात, असा युक्तिवाद केला गेला आहे की दिवाणी संहिता रद्द करण्यासाठी कोणताही विशिष्ट कायदा नसल्यामुळे, पोर्तुगीज दिवाणी संहितेअंतर्गत विहित केलेली मर्यादा ब दावा राहील आणि म्हणूनच या दाव्याला मर्यादेच्या सिद्धांताद्वारे प्रतिबंधित केले जाऊ शकत नाही.

पोर्तुगीज दिवाणी वाहतूक साधने ही स्वतःच एक संपूर्ण वाहतूक साधने आहे ज्सदरमध्ये नागरिकांचे विविध अधिकार आणि जबाबदाऱ्सदरंचा तपशील आहे आणि स्पष्टपणे अशा अधिकाराच्सदर अंमलबजावणीतील मर्सदरदा दिवाणी संहितेतून उद्भवली आहे असे म्हटले जाऊ शकत नाही.

गोवा, दमण आणि दीव प्रशासन कायदा, १९६२ च्या कलम ५ नुसार गोवा, दमण आणि दीव या केंद्रशासित प्रदेशात पोर्तुगीज दिवाणी संहिता कायम राहिली, ज्यामध्ये अशी तरतूद आहे की सक्षम विधिमंडळाद्वारे सुधारित किंवा रद्द केल्या जाईपर्यंत केंद्रशासित प्रदेशात विद्यमान कायदे अंमलात असलेला राहतील. १९६२ च्या १२ व्या विनियमाची देखील आपण नोंद घेऊ शकतो, ज्यामध्ये परक्राम्य संलेख ॲक्ट, १८८१ या विनियमाच्या अनुसूचीमध्ये नमूद केलेल्या काही कायद्यांच्या विस्ताराची तरतूद आहे आणि १ डिसेंबर १९६५ पासून गोवा, दमण आणि दीव या केंद्रशासित प्रदेशात ते लागू अनुसूचीण्यात आले होते.गोवा, दमण आणि दीव (कायदे) क्रमांक २ नियमन, १९६३ (१९६३ चे नियमन ११) मध्ये, नियमन १२ मध्ये समाविष्ट असलेल्या तरतुदी आढळतात, ज्या अंतर्गत भारतीय संविदा अधिनियम, वस्तू विक्री कायदा आणि मालमत्ता हस्तांतरण कायदा अनुक्रमे १ नोव्हेंबर १९६५ आणि १ डिसेंबर १९६५ पासून केंद्रशासित प्रदेशात लागू करण्यात आला होता.अशा प्रकारे (नियमन ११ आणि नियमन १२) यापूर्वी येथे नोंदवलेल्या दोन नियमांच्या संदर्भात अशी स्थितिविशेष उद्भवते की परक्राम्य संलेख कायदा आणि संविदा अधिनियम दोन्ही इतर काही कायद्यांसह योग्य विधिमंडळ प्राधिकरणाद्वारे राज्याला लागू करण्यात आले आहेत.येथे उत्तरवादी क्रमांक १ ने स्वाक्षरी केलेली प्रतिज्ञापत्र

आणि त्याची हमी देणारा हमीदार याला नेगोशिएबल जी इन्स्ट्रुमेंट कायद्याच्या अर्थानुसार विषय म्हटले जाऊ शकत नाही. कोणत्याही परिस्थितीत, आणि निःसंशयपणे वस्तुस्थितीच्या आधारावर, एक ढोंग दस्तऐवज देखील अस्तित्वात होता, ज्याला गोवा, दमण आणि दीव राज्यात लागू असलेल्या भारतीय संविदा अधिनियम अर्थांतर्गत करार म्हटले जाऊ शकत नाही. त्यामुळे, ज्या विषयांखाली कारवाईचे कारण उद्भवले आहे, ते असलेले विशिष्ट कायदे त्या क्षेत्राचे सबब प्रक्रियात्मक कायद्याचे नियमन करतील की नाही हे पाहणे आवश्यक आहे, असे गृहीत धरून की त्यात प्रशासकीय कायद्याच्या बदल्यात त्याचा योग्य वापर.तथापि, त्यामध्ये व्यापक वादविवाद समाविष्ट आहे आणि या खंडपीठाला त्याचे उत्तर देण्यासाठी बोलावण्यात आलेले नाही, त्यामुळे आम्ही त्या संदर्भात कोणतेही मत व्यक्त करण्यापासून स्वतःला परावृत्त करतो, परंतु वस्तुस्थिती अशी आहे की, परक्राम्य संलेख कायदा आणि संविदा अधिनियम या दोन्ही गोष्टींचा समावेश वर नमूद केलेल्या नियमांनुसार आणि गोवा, दमण आणि दीव राज्यात लागू करण्यात आलेल्या नियमांनुसार करण्यात आला आहे.

पोर्तुगीज दिवाणी संहितेतील करारांचे नियमन करणाऱ्या तिसऱ्या प्रकरणातील मर्सदरदेच्सदर तरतुदी असलेले कलम ५३५ , सदरची जागा भारतीय करार कायद्याने घेतली आहे, हे लक्षात घेतले पाहिजे. कंत्राटी कायद्यातर्गत एकाच अध्यादेशात असलेल्या करारांशी संबंधित मरया देसाठी निर्धारित केलेला कालावधी, संविदा अधिनियम जुळणीमुळे बदललेल्या कराराच्या इतर तरतुदींसह जाण्या ऐवजी स्वतंत्र अनुच्छेद म्हणून टिकून असल्सदरचे म्हटले जाऊ शकत नाही.त्यामुळे हे एक अप्रत्यक्ष निरसन असल्याचे म्हटले जाऊ शकत नाही.जोपर्यंत दुसऱ्या अध्यायाचा संबंध आहे, तोपर्यंत भारतीय संविदा अधिनियम जुळणीमुळे स्पष्टपणे रद्द करण्याची आवश्यकता कधीच जाणवली नाही.एकतर हा अध्याय त्याच्या संपूर्णतेत टिकून राहील किंवा तो त्याच्या सर्व क्षेत्रांमध्ये नष्ट होईल-तो एक अध्याय आहे जो कराराशी संबंधित आहे आणि त्याच्या अंमलबजावणीचा कालावधी विहित करतोःविच्छेदन शक्य नाही.

गनोक्सामा बायसी नाईक वैनगोंकर विरुद्ध जोआओ मॅन्युएल डायस, १९८३ (१९७५ चा पहिला दिवाणी अपील क्रमांक २७) मध्ये विद्वान एकल न्यायाधीशांनी व्यक्त केलेले मत; (बोम. पणजी-गोवा येथे) कॅंडर

कन्स्ट्रक्शन (सुप्रा) मध्ये विभागीय खंडपीठाने स्वीकारले आहे.उच्च न्यायालयाने शेवटच्या नोंदवलेल्या निर्णयांमध्ये पोर्तुगीज संहितेच्या कलम ६८९ आणि ६९० वर भर दिला, ज्यात अनुक्रमे त्रुटी आणि जबरदस्तीच्या बाबतीत विशेष कालावधीच्या मर्यादेची तरतूद आहे आणि त्यामुळे त्याची तुलना करून, असा निष्कर्ष काढला की गनोक्सामाच्या प्रकरणात (वर नमूद केलेल्या) विद्वान एकल न्यायाधीशांनी जो कायदा मांडला आहे, त्याला कायद्याचे योग्य स्पष्टीकरण म्हटले जाऊ शकत नाही.श्री. मेहता यांनी तयार केलेला तर्कही असाच आहे-कारण कायद्याच्या दुसऱ्या संचाद्वारे अधिकार नियंत्रित केला जातो असे सांगितल्यास अंमलबजावणी कायद्याच्या कार्यात टिकू शकत नाही.

दिवाणी संहितेच्या कलम ५०५ मध्ये वस्तू आणि अधिकार ताब्यात घेऊन संपादन करण्याची अनुच्छेद आहे आणि ते सकारात्मक प्रिस्क्रिप्शन म्हणून मानले जाते आणि त्यांची पूर्तता करण्याची मागणी न केल्यामुळे जबाबदाऱ्या पार पाडणे नकारात्मक प्रिस्क्रिप्शन म्हणून ओळखले जाते.'प्रिस्क्रिप्शन'हा शब्द सर्वसाधारणपणे कायमस्वरूपी वापरकर्ता, ताबा आणि त्या काळात आनंदाद्वारे अमूर्त आनुवंशिकतेसाठी शीर्षक प्राप्त करण्याची एक पद्धत आहे.अनुच्छेद ३५ प्रिस्क्रिप्शनच्या नकारात्मक घटकाची शिफारस करते जे प्रतिकूल ताब्यात घेण्यासारखे आहे.तथापि, एक विहित अधिकार, प्रतिकूल ताब्यात घेण्यापेक्षा वेगळा आहे, कारण प्रिस्क्रिप्शन संबंधित आहे. मालमत्तेच्या मालकी हक्कातील व्याजाला प्रतिकूल ताबा असताना अविभाज्य अधिकार लागू होतात.'प्रिस्क्रिप्शन'हे सहसा अभौतिक आनुवंशिकतेच्या अधिग्रहणासाठी लागू केले जाते आणि नकारात्मक प्रिस्क्रिप्शन हे स्पष्टपणे अशा संपादनाचे खंडन आहे.प्रिस्क्रिप्शन 'हे मान्य आहे की, मूळ कायद्याचा एक वाहतूक साधने आहे परंतु मर्यादा प्रक्रियेशी संबंधित आहे, कारण असे प्रिस्क्रिप्शन मर्यादेपेक्षा वेगळे असते.ब पहिला हा विशिष्ट अधिकार प्राप्त करण्याच्या पद्धतींपैकी एक आहे, तर नंतरचा म्हणजे मर्यादा, उपायाला प्रतिबंधित करते, थोडक्यात, प्रिस्क्रिप्शन हा दिलेला अधिकार आहे, पोर्तुगीज दिवाणी संहितेच्या दुसऱ्या अध्यायात प्रिस्क्रिप्शन कॉर्पस ज्युरिस सेकंडम (खंड. ७२) 'प्रिस्क्रिप्शन'या शब्दाचे वर्णन खालीलप्रमाणे केले आहेः

"कायद्यात प्रिस्क्रिप्शन दोन प्रकारचे असते; ते एकतर मालमत्ता संपादन करण्यासाठीचे साधन असते किंवा मात्र न्यायालयीन प्रसंभाविक प्रक्रिया गुलामगिरीतून सूट देण्याचे साधन असते.पहिल्या अर्थाने, मालमत्ता संपादनाशी संबंधित प्रिस्क्रिप्शनला प्रतिकूल ताब्यात मानले जाते.दुसऱ्या अर्थाने, न्यायालयीन प्रसंभाविक प्रक्रिया गुलामगिरीतून सूट देण्याशी संबंधित प्रिस्क्रिप्शनला कृतींची मर्यादा मानले जाते.

वरील गोष्टींच्या पार्श्वभूमीवर, पोर्तुगीज दिवाणी संहितेच्या व्याख्येशी संबंधित कॅंडर कन्स्ट्रक्शन (सुप्रा) मध्ये जे व्यक्त केले गेले आहे त्याशिवाय कोणत्याही प्रतिनोंदाच्या अभिव्यक्तीचा प्रश्न उद्भवत नाही.

सदर प्रकरणाचा दुसरा पैलू देखील लक्षात घेतला पाहिजे, गोवा, दमण आणि दीव राज्सदरत अधिसूचनेद्वारे परक्राम्य संलेख ॲक्ट आणि कॉन्ट्रॅक्ट ॲक्टचा समावेश. दाव्सदरच्सदर कारवाईचे कारण म्हणजे कराराच्सदर संदर्भात दिलेला आणि आगाऊ दिलेला पैसा, वचनपत्राच्सदर अंमलात आणल्सदरची कबुली दिल्सदरमुळे परक्राम्य संलेख ॲक्टसह वाचलेल्सदर संविदा अधिनियम दावापणे नियंत्रित केला जातो आणि अशा प्रकारे एफ हे संहितेद्वारे नियंत्रित केले जाऊ शकत नाही.कार्यवाही सुरू करण्याचा अधिकार संहितेच्या कक्षेतून बाहेर पडल्यास, नंतरचे त्याच्या अंमलबजावणीची क्षमता नियंत्रित करू शकत नाही.दिवाणी संहिता ही स्वतःच एक संपूर्ण संहिता आहे; राज्य कायद्यात रुपांतर करणारी अधिसूचना जारी करण्यापूर्वी, वर नमूद केलेल्या दोन कायद्यांमध्ये, त्याची लागू करण्याची क्षमता कोणत्याही प्रकारे प्रतिबंधात्मक नव्हती.पोर्तुगीज दिवाणी संहितेस मर्यादेचा कायदा म्हटले जाऊ शकत नाही, कारण सध्या प्रलंबित असलेल्या कारवाईच्या अधिकारांची अंमलबजावणी रोखण्यासाठी त्याचे कार्य विस्तारले जाऊ शकत नाही.वर नमूद केल्याप्रमाणे दिवाणी संहिता ही राज्यातील सर्वसमावेशक कायद्याचे संकलन असल्याचे म्हटले जाऊ शकत नाही, जे स्थितिविशेष विझवण्यासाठी विशिष्ट कालावधीसह स्थितिविशेषची गरज पूर्ण करते-स्थितिविशेष स्पष्ट करण्यासाठी असे म्हटले जाऊ शकते की पोर्तुगीज दिवाणी कायदा सहितेने अधिकाराची प्राप्ती आणि त्याची अंमलबजावणीक्षमता या दोन्हींची तरतूद केली आहे आणि जेव्हा 'अ'अधिकार काढून घेतला जातो, तेव्हा संहितेव्यतिरिक्त वेगळ्या स्त्रोताकडून उद्भवलेल्या अधिकाराच्या अंमलबजावणीचा प्रश्न उद्भवत नाही.एकतर संहिता पूर्णपणे लागू होते किंवा ती लागू होत नाही-

त्यात कोणताही अर्धा मार्ग नाही.वर नमूद केलेल्या पार्श्वभूमीवर, लार्ड एल्डनच्या भाला वि. हार्टली, (१८००) ३ ई स्ल. मधील वक्तव्याच्या टीकेला अधिक महत्त्व देत, मूळ आणि प्रक्रियात्मक बाबींमधील फरकाचा समावेश असलेल्या वादविवादात खोलात जाण्याची किंवा ब संदर्भातील तथ्यांमध्ये चर्चा करण्याची गरज नाही. ८१ १७० ई. आर. ५४५ मध्ये म्हटले आहे की, त्याच्या मालकीच्या विद्यमान कर्जामुळे अस्तित्वात असलेले धारणाधिकार काढून टाकले जात नाही, जरी त्सदरचा उपाय मर्सदरदेच्सदर कायद्याद्वारे प्रतिबंधित केला गेला होता. खाजगी आंतरराष्ट्रीय कायद्यातील मर्यादेच्या कायध्याच्या वर्गीकरणासाठी संदर्भातील तथ्सदरंमधील उपासदरचा वापर आणि अधिकाराचे अस्तित्व सदरंच्सदरतील फरक केवळ प्रतिकात्मक असल्याचे म्हटले जाते आणि त्याचे वर्णन "कृत्रिम आणि सिमेंटिक"असे केले गेले आहे (सदर संदर्भात चेसिस्टियर आणि नॉर्थ, प्रायव्हेट इंटरनॅशनल लिमिटेड ११ वी आवृत्ती पहा.; मॅकलिओड; कायद्यांचा संघर्ष.मॅकेन वि. आर. डब्ल्यू. मिलर अँड कंपनीच्या खटल्यातील ऑस्ट्रेलियाचे उच्च न्यायालय. (दक्षिण ऑस्ट्रेलिया) पीटीवाय. लिमिटेड, १७४ सी. एल. आर. (१९९१ -९२ पान १) ज्यामध्ये मुन्या. यांनी म्हटलेः

"तथापि, मर्यादेचे सर्व कायदे, अस्तित्वात असलेला अधिकार सोडून देताना केवळ एखाद्या पक्षाला उपाय नाकारण्यासाठी कार्य करत नाहीत.मर्यादेच्या तरतुदी ज्या समान किंवा इतर संबंधित कायद्यांद्वारे निर्माण केलेल्या हक्कांच्या घटना म्हणून पाहिल्या जाऊ शकतात, त्यांचा सामान्यतः नियुक्त कालावधी संपल्यानंतर ते अधिकार नष्ट करणे असा अर्थ लावला गेला आहे.

अशा प्रकारे स्पष्ट प्रश्न उद्भवतो की या देशाचा मर्यादा कायदा गोवा राज्याला लागू केला जाईल का, या देशाचा एक भाग असल्याने किंवा पोर्तुगीज दिवाणी संहिता या प्रअभिलेखणाच्या तथ्यांमध्ये उजव्या बाजूंचे नियमन अभिलेखत नसल्यामुळे, अशा अधिकाराच्या अंमलबजावणीसाठी त्याचा वापर होईल का, भारतीय कायद्यांतर्गत (म्हणजे, संविदा अधिनियम आणि परक्राम्य संलेख कायदा) हक्क अस्तित्वात असल्यामुळे पोर्तुगीज कायद्यांतर्गत उपाय नष्ट होणे अप्रत्यक्षपणे रद्द केले जाऊ शकत नाही या वस्तुस्थितीवर आमचे मत नोंदवण्याशिवाय आमच्याकडे कोणताही पर्याय उरला नाही.विचाराधीन असलेल्या प्रकरणाच्या तथ्यांमध्ये निहित

रद्द करण्याच्या सिद्धांताला स्थान मिळाले पाहिजे.अनुच्छेद ३५ हा केवळ प्रक्रियात्मक पैलू आहे आणि तो एक मूलभूत अधिकार नाही हे लक्षात घेता, आम्ही खाजगी आंतरराष्ट्रीय कायद्यांतर्गत स्थितिविशेषचा विचार करत नाही आहोत, परंतु मूळ आणि प्रक्रियात्मक कायद्यातील भेद येथे अर्थपूर्ण अस्तित्वात आहे.निहित रद्द करण्याचा सिद्धांत, आम्हाला वस्तुस्थितीची जाणीव आहे, असे नाही 'अ'ला पसंती दिली जाऊ शकते परंतु जेथे एखादी विशिष्ट तरतूद टिकून राहण्याचा हेतू असू शकत नाही आणि जर ती टिकून राहिली तर परिणामी परिणाम हा मूर्खपणा ठरेल.निहितार्थाद्वारे रद्द करण्याच्या आधारावर न्यायालये असे घोषित करू शकत नाहीत.या टप्प्यावर आपण अनुच्छेद ३५ अस्तित्वात राहू दिल्यास होणाऱ्या एकूण परिणामाचे कौतुक करण्याचा प्रयत्न करूयाःगोवा राज्य वगळता देशाच्या कोणत्याही भागात ब मध्ये उद्भवलेल्या करारावर दावा दाखल करण्याचा अधिकार मर्यादा कायद्यांतर्गत विहित केलेल्या मर्यादेचा कालावधी संपल्यानंतर संपुष्टात येतो. अपीलकर्ता बँकेच्या देशभरात शाखा आहेत, अशाच स्थितिविशेष, मर्यादा कायद्यांतर्गत मर्यादेचा कालावधी निर्धारित केला असला तरीही, अपीलकर्ता बँक आपल्या दाव्याची अंमलबजावणी करण्यास पात्र असेल, परंतु जर असाच दावा देशाच्या दुसऱ्या भागात दिसून आला तर, अपीलकर्ता बँकेला अंमलबजावणीसाठी दावा दाखल करण्याचे स्वातंत्र्य असेल आणि उपाय खूप जास्त काळ सुरू राहील (या प्रकरणात ३० वर्षांप्रमाणे).खाजगी आंतरराष्ट्रीय कायद्सदरचा कोणताही परिणाम न होता सदर देशातील ऋणको एका विशिष्ट कालावधीत ऋणको ाचा दावा प्रामाणिकपणे आणि वैधपणे मिटवू शकतो, परंतु डी देशाच्सदर दुसर्सदर भागात स्थित असलेला ऋणको, अस्तित्वात असल्सदरचे म्हटले जाणाऱ्सदर अशा स्थानिक कायद्सदरच्सदर कारणास्तव कायद्सदरंची एकरूपता असलेला, बराच काळ संपेपर्यंत अशा समाप्तीचा किंवा उपचाराचा दावा करू शकत नाही, ही कल्पना करण्सदरयोग्य स्थितिविशेष आहे का?-स्थितिविशेष काहीशी विसंगत आहे आणि त्याची कल्पनाही केली जाऊ शकत नाही.मर्यादा कायद्याच्या कलम १ (२) च्या संदर्भात, जे गोव्याच्या प्रदेशांनंतर बऱ्याच काळानंतर लागू झाले. दमण आणि दीव राज्यघटनेने केंद्रशासित प्रदेश म्हणून समाविष्ट केले होते, (बाराव्या) दुरुस्ती कायद्याने मात्र आम्हाला जास्त काळ रोखू नये.

योगायोगाने, विधिमंडळाला समाजाच्या गरजेची आणि सध्याच्या कायद्याच्या स्थितीची जाणीव असणे अपेक्षित आहेःमर्यादेसाठी वेगळ्या तरतुदीसह एफ पोर्तुगीज दिवाणी कायद्यांच्या संदर्भात विद्यमान स्थितिविशेषबद्दल विधिमंडळ अनभिज्ञ होते असे मानण्याचे कोणतेही कारण नाही.जम्मू आणि काश्मीर राज्याचा विशेष संदर्भ नोंदवण्याची गरज नाही, परंतु गोवा, दमण आणि दीव राज्य भारतीय प्रदेशात समाविष्ट झाल्यानंतर, तेथे मात्र मर्यादेच्या प्रश्नाशी संबंधित स्थानिक कायदा प्रचलित अभिलेखण्याचा काही हेतू असता, तर एक स्पष्ट अपवर्जन झाले असते आणि ज्याच्या अनुपस्थितीत कोणत्याही प्रतिनोंद हेतू जी काढला जाऊ शकत नाही, किंवा कोणताही मतभेद निष्अभिलेख्ष काढला जाऊ शकत नाही.कोणत्याही परिस्थितीत, वर नमूद केल्याप्रमाणे, पोर्तुगीज दिवाणी संहिता, आमच्या मते, भारतीय संविदा अधिनियम किंवा परक्राम्य संलेख कायद्यांतर्गत उद्भवलेल्या कारवाईच्या कारणासाठी विशिष्ट आणि वेगळ्या मर्यादेचा कालावधी प्रदान करते असे वाचले जाऊ शकत नाही कारण दिवाणी संहिता हे एक साधन म्हणून वाचले पाहिजे आणि त्यातून उद्भवलेल्या कारवाईचे कारण एच हे मात्र त्याखाली नियंत्रित केले गेले पाहिजे आणि अन्यथा नाही.

संपूर्ण दिवाणी संहितेस स्थानिक कायदा किंवा विशेष कायदा म्हणून मानले गेले पाहिजे, ज्यात 'अ'या विशिष्ट दिवाणी संहितेअंतर्गत उद्भवलेल्या अधिकाराच्या अंमलबजावणीसाठी मर्यादेच्या प्रश्नाशी संबंधित तरतुदींचा समावेश आहे, आणि पोर्तुगीज दिवाणी संहितेतील उच्च न्यायालयाची 'कॅडर कन्स्ट्रक्शन' (वरील) मधील निरीक्षणे, ज्यासाठी पोर्तुगीज दिवाणी संहिता तरतूद करू शकत नाही, त्या 'ब'संहितेच्या तरतुदींबाहेर उद्भवलेल्या कारवाईच्या कारणासाठी मर्यादेचा कालावधी मंजूर आहे.या मुद्दा प्रतिनोंदी दृष्टिकोनामुळे मात्र मूर्खपणाच दिसून येणार नाही तर देशातील कायदा पूर्णपणे अयोग्य ठरेल.देशाच्या विविध राज्यांमध्ये मर्यादा कायद्याला लागू करण्याबाबतही विरोध असेल; तर गोवा, दमण आणि दीवमध्ये मर्यादा कालावधी महाराष्ट्र राज्यापेक्षा खूप मोठ्या कालावधीसाठी असेल-कायद्याचे राज्य आणि मर्यादा कायद्याच्या न्यायशास्त्राच्या पैलूचा योग्य विचार करून ही स्थितिविशेष संकल्पनात्मकदृष्ट्या टिकवून ठेवता येणार नाही.

मर्यादा कायदा हा एक प्रक्रियात्मक कायदा आहे आणि खटल्याच्या तारखेला अस्तित्वात असलेल्या तरतुदी त्याला दावा होतात (सी. बीपाथुमा आणि इतर विरुद्ध वेलासरी शंअभिलेखनारायण कदंबोलिथया आणि इतर, ए. आय. आर. (१९६५) एस. सी. २४१ या प्रअभिलेखणातील या न्यायालयाच्या निर्णयाचा संदर्भ दिला जाऊ शकतो.

मान्य आहे की, मर्यादा कायदा हा एक कायदा आहे जो कायद्यातच नमूद केल्यानुसार अपवाद वगळता संपूर्ण देशाला लागू असलेल्या सर्वसाधारण अटींमध्ये तरतुदी लागू करतो.पोर्तुगीज दिवाणी संहिता गोवा, दमण आणि दीव राज्सनत लागू होती असे गृहीत धरणे हा १९६३ सालचा मात्र नंतरचा कायदा आहे आणि पूर्वीचा कायदा अशा प्रकारे बदलला गेला आहे, कारण नंतरचा होकारार्थी भाषेत व्यक्त केला गेला आहे, विशेषतः परक्राम्य संलेख कायदा आणि भारतीय करार कायद्सनच्सन विशिष्ट वापरामुळेःअशा प्रकारे, "नवीन कायद्सदरचा परिचय देणारा होकारार्थी कायदा नकारात्मक सूचित करतो" (हार्कोर्ट वि. फॉक्स, (१६९३) १ दर्शवितो.५०६

जी निहित निरसन सिद्धांताच्या संदर्भात, या प्रकरणाचा आणखी एक पैलू दिवाणी संहितेच्या दृष्टीने लक्षात घेतला पाहिजे.मर्यादेचा मुद्दा हा मर्यादा कायद्यांतर्गत कायदा आणि वस्तुस्थितीचा संमिश्र मुद्दा असल्याने, बचाव पक्षाने याचिका दाखल केली नसली तरी न्यायालय त्याच सुओ मोटोमध्ये जाऊ शकते परंतु दिवाणी संहितेच्या अनुच्छेद ५१५ अंतर्गत एक विशिष्ट अडथळा आहे ज्यामध्ये असे नोंदवले गेले आहे की न्यायालय स्वतःहून वर्णनाची दखल घेऊ शकत नाही जोपर्यंत तो एच एक्स नसेल पक्षकारांनी विशेषतः विनंती केली.हे न्यायालयाच्या अधिकारक्षेत्रातील बार आहे.संसदेत कायद्याद्वारे असंबद्धता आणि विसंगती निर्माण होते. मुंबई उच्च न्यायालयाने (गोवा, दमण आणि दीवपर्यंत अधिकारक्षेत्राचा विस्तार) कायदा, १९८१ द्वारे मुंबई उच्च न्यायालयाचे अधिकारक्षेत्र ब या नियुक्त दिवसापासून गोवा, दमण आणि दीव या केंद्रशासित प्रदेशापर्यंत वाढवण्यात आले आणि न्यायिक आयुक्त न्यायालय रद्द करण्यात आले.कायद्याच्या कलम ९ [(१९८१ चा कायदा) (वर नमूद केलेले) मध्ये अशी तरतूद आहे की, नियुक्त दिवशी आणि तेव्हापासून पणजी येथे मुंबई उच्च

न्यायालयाचे कायमस्वरूपी खंडपीठ स्थापन केले जाईल आणि मुंबई उच्च न्यायालयाचे काही न्यायाधीश, ज्यांची कमांक दोनपेक्षा कमी नसेल किंवा ज्यांना उच्च न्यायालयाच्या मुख्य न्यायाधीशांनी वेळोवेळी नामनिर्देशित केले असेल, ते या केंद्रशासित प्रदेशात उद्भवलेल्या खटल्यांच्या संदर्भात उच्च न्यायालयात निहित असलेल्या आदेशक्षेत्राचा आणि आदेशाचा वापर करण्यासाठी पणजी येथे बसतील.मुंबई उच्च न्यायालयाचा, मर्यादेद्वारे प्रतिबंधित केलेल्या कारवाईची दखल घेण्याचा अधिकार आणि अधिकारक्षेत्र, अशा प्रकारे नाकारले गेले आहे-संकल्पनात्मकदृष्ट्या, एकाच उच्च न्यायालयाला स्थितिविशेष हाताळताना अधिकारक्षेत्राची दोन भिन्न क्षेत्रे असतील अशी कल्पना करणे देखील कठीण आहे.परतफेडीची किंमत मोजून आम्ही असे म्हणतो की निहित रद्दबातलपणाचा सहजपणे अंदाज लावता येणार नाही, परंतु प्रासंगिक तथ्यांमध्ये, छाननी केल्यावर, आम्ही असे म्हणू शकत नाही की १ .१ .१९६४ पासून अस्तित्वात आलेल्या मर्यादा कायद्याच्या वस्तुस्थितीच्या पार्श्वभूमीवर, पोर्तुगीज दिवाणी संहिकैफियतचे अनुच्छेद ३५ अप्रत्यक्षपणे रद्द केले जाऊ शकत नाही आणि याच कारणास्तव जस्टिनियानोच्या प्रकरणात (वरील) या न्यायालयाचा निर्णय रद्द केला जातो.ई संपूर्ण देशासाठी एक सामान्य मर्यादा कायदा म्हणजे १९६३ चा कायदा आहे आणि पोर्तुगीज दिवाणी कायद्याला स्थानिक कायदा किंवा गोवा, दमण आणि दीव राज्याला लागू होणारा विशेष कायदा म्हटले जाऊ शकत नाही, ज्यामध्ये मर्यादा कायद्याच्या कलम २९ (२) च्या अर्थांतर्गत भिन्न कालावधीची मर्यादा निश्चित केली जाते आणि कोणत्याही परिस्थितीत, १९६३ च्या एफ मर्यादा कायद्यांतर्गत स्थानिक कायदा वाचवण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही आणि उद्भवू शकत नाही.कायदा रद्द अभिलेखण्याचा विशिष्ट उल्लेख केल्याशिवाय (१९६३ पासून मर्यादा कायद्यात १९०८ च्या मर्यादा कायद्याव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही कायद्याचे स्पष्ट निरसन नोंदवले जात नाही), पोर्तुगीज दिवाणी संहिता रद्द अभिलेखण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही, ही विनंती वर नमूद केल्याप्रमाणे निहित रद्द अभिलेखण्याच्या सिद्धांतामुळे योग्य ठरू शकत नाही.उपरोक्त आवारात, हे अपील अयशस्वी होतात आणि जी हे खर्चाबाबत कोणत्याही आदेशाशिवाय फेटाळले जातात.

बी. एस.

याचिका फेटाळण्यात आल्या.

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या /तिच्या मातृभाषेत त्याचा अर्थ समजून घेण्यापूरता मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही करणाकरीता कराता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन विश्वासनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पआदन आणि अमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.